

'Was man nicht liebt, kann man nicht machen'

Sarah de Clercq

Boven de werkbank in het atelier van mijn moeder Barbara hangt een bonte collage aan inspiratiebronnen. Je aandacht wordt direct naar deze hoek getrokken als je binnenkomt. Het zijn veel foto's van dieren, briefkaarten van kunstwerken die haar inspireren en enkele foto's: het huis in Morey, mijn moeder marmer hakkend in Pietrasanta, de familie poserend in de tuin van ons huis 'Herteveld' met lange haren, baard en hippie-jurken, atelierfoto's van collega-beeldhouwers, mijn moeder aan de voet van de Witte IJbeer van François Pompon in Musée d'Orsay en een foto van het 48-jarige nijlpaard Tanja in dat veel te kleine bassin vol slappe slabladeren in Artis. Tussen de foto's hangen briefjes met ideeën en oude krantenknipsels met pakkende citaten van Bertolt Brecht, M. Vasalis en J.C. Bloem. En daar, tussen deze levenscollage, hangt op een vergeeld notitieblaadje in rode letters dat ene citaat van Goethe: *'Was man nicht liebt, kann man nicht machen'*. 'Ja, dat is een schot in de roos' zegt mijn moeder, 'Arie Teeuwisse zei dat altijd, en daar had hij helemaal gelijk in. Zo is dat voor mij ook'.

Mijn moeders liefde voor dieren spreekt uit elk afzonderlijk beeld dat in haar atelier te vinden is. De gipsen gietsels, de wasmodellen, de bronzen beelden, de penningen, de keramieken poezen en padden en ook de in kunststof gegoten nijlpaarden en zeerobben uit haar begintijd. Een grote verscheidenheid aan beesten resideren in haar atelier: nijlpaarden, vissen, zeehonden, robben, kleine en grote vogels, windhonden, Siamese katten, tapirs, pinguïns en woelratten. Je raakt niet snel uitgekeken. Op de bokken staan de beelden waar ze nog mee bezig is. Op de werkbank liggen de mallen, armaturen voor nieuwe beelden en wasmodellen die nog moeten worden bijgewerkt. De planken staan vol met beeldhouwwerken en als je omhoog kijkt hangen er tientallen bronzen vleermuizen aan het plafond. Als ik haar vraag waar haar liefde voor dieren vandaan komt, vertelt ze, dat het er was zolang ze het zich kan herinneren. Haar eerste herinneringen gaan terug naar de jaarlijkse familievakanties op Terschelling. De familie logeerde daar op een boerderij en ze herinnert zich nog dat ze het liefst in de stal tussen de pas geboren kalfjes en lammetjes verbleef. Deze dierenliefde deel ik met mijn moeder, samen kunnen we eindeloos naar beesten kijken. Van onze eigen kippen en konijnen, de vogels in de tuin, de wilde beesten in Artis, het oude paard Coquette in Morey tot onze grootste favorieten de hond Chusca en later Sientje. Dieren worden door ons van top tot teen geanalyseerd: deze duiven zijn verliefd, wat een eigenwijze pimpelmees, deze pony kijkt verdrietig, dit vindt Sientje heerlijk en dat niet. Een onophoudelijke bron aan gespreksstof en voor mijn moeder vanzelfsprekend een grote inspiratiebron voor haar werk.

Op Terschelling maakte mijn moeder haar eerste dierenstudies. Ze vertelt: 'In onze familie werd altijd veel getekend. We zaten dan met zijn allen, met ons schetsblok op schoot te tekenen, en in Amsterdam ging ik wekelijks naar Artis. Daar waren de wilde beesten mijn modellen. Ik realiseerde me al op jonge leeftijd dat ik het heerlijk vond om te tekenen en te boetseren. Het voelde vertrouwd. Het kunstenaarsmilieu waarin ik opgroeide, was daarbij natuurlijk een grote bron van inspiratie'. Het Amsterdamse bovenhuis aan de Lijnbaansgracht - en later de Prinsengracht - was te klein om dieren te houden. Toch werd een terrarium met salamanders en een kom met goudvissen toegestaan. Ze wilde graag naar de Academie, maar besloot op advies van haar vader Spaans te gaan studeren omdat het kunstenaarsbestaan te onzeker zou zijn. Het huis met beesten, waar ze als klein meisje al van droomde, kwam een paar jaar later toen ze mijn vader tijdens haar studententijd ontmoette en ze eerst naar de boerderij 'de Olmenhorst' in Lisserbroek verhuisden, en later naar 'Herteveld' in Maarssen. Op 'de Olmenhorst' besloot mijn moeder haar creativiteit verder te ontwikkelen. Ze had haar studie Spaans afgerond, maar het verlangen om te creëren bleef. Nadat mijn zusje Anne en ik geboren waren, ging ze in 1974 een cursus boetseren volgen bij Sjoerd Buisman in Haarlem en werden de eerste kleigietsels en keramische beelden van salamanders en kikkers gemaakt. In Maarssen werd het verlangen om beelden te maken steeds sterker. Het beeldhouwen was goed te combineren met het moederschap en 's avonds gaf ze Spaanse les aan huis. In 1978 besloot ze naar de Vrije Academie in Den Haag te gaan om beeldhouwlessen te volgen om de praktische beginselen van het beeldhouwen

onder de knie te krijgen. Daarna volgde ze een cursus 'Plastics' bij TNO in Delft. Naast keramiek, ging ze steeds meer in brons werken en ook steeds grotere formaten maken. Ze had regelmatig contact met de oudere generatie collega beeldhouwers die ze kende uit haar jeugd als Arie Teeuwisse, Theresia van der Pant, Ton Sondaar-Dobbelmann en Pieter d'Hont. Deze beeldhouwers waren een grote inspiratiebron voor haar. Over de diersculpturen van Arie Teeuwisse vertelt ze: 'Zulke beelden zou ik ook graag willen maken. Uit Arie's beelden sprak zoveel liefde voor het dier en altijd met een vleugje humor; van zijn beelden kon je houden.' Als latere inspiratiebronnen noemt Barbara onder andere François Pompon en Alberto Giacometti.

Vanaf het begin kreeg mijn moeders werk veel waardering en dat is eigenlijk altijd zo gebleven. De eerste officiële erkenning kwam in 1984 toen ze de eerste prijs won met de 'Grote Dolfijn' in Ouwehands Dierenpark te Rhenen. In 1985 kocht ook de Keukenhof dit beeld. Contacten met collega beeldhouwers, die ze ontmoette via het lidmaatschap met het Amsterdams Beeldhouwers Kollektief, de Vereniging voor Penningkunst en de FIDEM, waren stimulerend voor haar. Vanaf eind jaren tachtig deed ze volop mee met (groeps-)exposities en kwamen de eerste opdrachten, zoals de 'Grote Dolfijn', de dwergolifant en het dwergnijlpaard in papier-maché voor een Diorama in Ouwehands Dierenpark in Rhenen en diverse penningen zoals de lustrumpenning voor de Rijksuniversiteit te Utrecht en de penning 'Verzet Haarlemmermeer'. Tot op de dag van vandaag exposeert ze regelmatig bij diverse galleries, zoals bij Kunstzaal van Heijningen in Den Haag, de Kunstsalon in Utrecht en Galerie Petit in Amsterdam.

Als ik terug denk aan mijn jeugd, zijn mijn eerste herinneringen aan mijn moeders beelden uiteraard de werken uit haar beginperiode, zoals de grote, knalblauwe polyester olifant (die onze hele jeugd prominent in de tuin heeft gestaan), de eerste kleine bronzen beeldjes, zoals 'Klein Nijlpaardje' of de beeldjes die ze maakte van onze tamme eendjes 'Klaas en 'Jodocus'. De in aluminiumcement gegoten beelden en de op gelatinepudding lijkende, gekleurde transparante polyester nijlpaarden en zeeoeien horen ook bij mijn jeugd. Avond na avond werden in de bijkeuken mallen vol gegoten met stinkende polyesterhars in diverse felle kleuren. De volgende ochtend was de hars uitgehard en konden we de mallen lossen. Het waren net grote drillpuddingen die tevoorschijn kwamen. Ze leken veel op de rode gelatinepudding, die we de avond daarvoor hadden gegeten en die mijn moeder maakte in een van haar antieke puddingvormen. Maar ik herinner me ook goed hoe we 's avonds mochten helpen om de wasmodellen te gieten (dat rook wél heel lekker), de bezoeken aan de bronsgieter Steylaert in Rumpt en hoe leuk het was om haar nieuwe creaties te bekijken en van commentaar te voorzien.

Eigenlijk had mijn moeder haar stijl snel gevonden. Ze wist vanaf het begin wat ze wilde maken en waar ze goed in was. Uiteraard heeft ze zich gedurende de jaren verder ontwikkeld. De nog vrij traditionele diervormen uit de jaren tachtig werden steeds gestileerder en geabstraheerder en daardoor spannender. De eenden- en struisvogelgroepen uit de jaren negentig laten een spannende herhaling en ritme zien. De werken van de laatste jaren tonen een grote interesse in de huid van het dier en een nieuwsgierigheid naar de bewerking van de oppervlakte. Haar zoektocht naar vorm blijkt uit de grote diversiteit in haar oeuvre. Steeds zoekt ze naar nieuwe oplossingen en uitdrukkingsvormen. Ook zijn er golven van favoriete beesten geweest, zoals de paddenperiode, de nijlpaardenperiode, de uilenperiode, de struisvogelperiode en de Balinese loopeendenperiode. Het is opvallend dat het vaak vogels zijn, waaruit ze elke keer weer nieuwe ideeën haalt. 'Het gaat mij er om het karakter van het dier te pakken' vertelt ze, en 'omdat dieren me vaak weten te raken, blijven ze me boeien als bron voor mijn werk'. We lopen pratend door het atelier en ik denk aan de woorden van Goethe. Ja, het klopt inderdaad. Dit aforisme is inderdaad precies van toepassing op mijn moeders beelden. Het is de liefde voor het dier, de liefde voor het vak en de liefde om iets moois te creëren wat de beschouwer terug ziet in mijn moeders beelden. Het is het karakter van het dier en zijn herkenbare eigenaardigheden die mijn moeder keer op keer weet te treffen. Niet alleen de houding en de vorm van het dier zijn goed getroffen, maar de dierlijke trekken zijn zo raak, dat de beschouwer ze herkent en emotioneel door het beeld wordt geraakt. Het is duidelijk wat Barbara 'liebt'; daar zijn geen woorden voor nodig. Haar beelden vertellen dit verhaal.

Sarah de Clercq, Amsterdam, 2012